

Методика. Практика. Експеримент

СТУДІЇ: ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Професійна підготовка практичного психолога в НПУ імені М.П. Драгоманова: зміст і основні напрями

Володимир БОНДАР,

доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту педагогіки і психології, завідувач кафедри педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова,

Олександр МИТНИК,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Сучасна освітня політика держави визначає найважливішим завданням вищої школи підготовку фахівців нової формації, спроможних змінювати на краще суспільне життя й себе, аналізувати та оцінювати наслідки цих змін, обґрунтовувати власні думки. Стратегію успішного розв'язання цього завдання визначив президент НАН України Борис Патон. Учений наголошує: «Освіту слід більш тісно поєднати з вітчизняною і світовою науками, що остаточно б витіснило з ВНЗ ілюзійні та застарілі підходи й сприяло вибудові навчального процесу за новими стандартами, сучасними технологіями, новітніми науковими уявленнями про світ, місце і роль людини в ньому, перспективи розвитку цивілізації у XXI столітті» [1, с. 18]. Ця пропозиція Б.Є. Патона успішно реалізується у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова (далі – НПУ імені М.П. Драгоманова). Його професорсько-викладацький склад налічує понад 700 кандидатів та 300 докторів наук. У розпорядженні студентів та викладачів університету – фундаментальна бібліотека з комп'ютерними читальними залами, сучасні аудиторії з комп'ютерною технікою, комфортабельні студентські гуртожитки, спортивний комплекс тощо. На кафедрах університету виготовлено понад п'ять тисяч електронних підручників, навчальних посібників, програм. НПУ імені М.П. Драгоманова підтримує тісні зв'язки з іноземними навчальними закладами: Гетеборгським університетом, Гуанчжоуським університетом педагогіки, Краківською

педагогічною школою, Педагогічним інститутом у Болгарії.

Професійну підготовку практичного психолога здійснюють кафедри психології і педагогіки та практичної психології у складі Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова. Кафедри забезпечують підготовку висококваліфікованих психологів, які набувають загальні та фахові компетентності; професійні знання, вміння, професійно значущі якості конкурентоспроможного фахівця. *Конкурентоспроможний практичний психолог*, на нашу думку, це фахівець, який спроможний ефективно діяти як у запланованих, так і в непередбачуваних професійних ситуаціях; створювати нові методики вивчення особистості, пропонувати та впроваджувати рекомендації щодо оптимізації навчальної, професійної та спортивної діяльності, умови праці та відпочинку; розробляти засоби адаптації особистості до нових умов та режиму життєдіяльності; прагне до постійного професійного самовдосконалення.

Провідною метою кожного навчального курсу, які в навчальному плані структуровано у цикли – гуманітарної та соціально-економічної підготовки; фундаментальної, природничо-наукової підготовки; професійної та практичної підготовки, виробничої психологічної практики, є розвиток загальних та фахових компетентностей. Розкриємо їхній зміст.

Найявністю охарактеризованих компетентностей у випусника (уже на рівні бакалавра практичної

1	Загальні	<p>• Мисленнєва компетентність Здатність до аналізу та синтезу інформації, здобутої на основі діагностичних даних, логічних аргументів та перевірених фактів; мислити науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення. Набуття гнучкого мислення, мобільність щодо застосування психолого-педагогічних знань у широкому діапазоні можливих місць роботи практичного психолога та в повсякденному житті.</p> <p>• Комунікативна компетентність Здатність представляти складну комплексну інформацію в стислій формі усно та письмово, використовуючи інформаційно-комунікаційні технології; моделювати діалог, структурувати інформацію у формі діалогу; активно слухати (чути), обирати роль, адекватно передавати і сприймати емоції; рефлексивно управляти «Я-образом»; володіти вербальною і невербальною комунікацією.</p> <p>• Етична компетентність Дотримання моральних принципів як з погляду професійної етики, так і щодо розуміння можливого впливу досягнень у галузі психології на соціальну сферу; здатність бути витриманим, доброзичливим, чуйним у ставленні до інших.</p> <p>• Дослідницька компетентність Здатність визначати і точно формулювати гіпотези, будувати обґрунтовані, логічні несуперечливі теорії, які пояснюють певні явища, стани; розуміти інших, об'єктивно оцінювати ситуацію і прогнозувати щодо неї свою поведінку; послідовно розмірковувати, вибудовуючи міркування, які гарантують запланований результат; прагнути правильних умовиводів на основі фактів, окремих понять; працювати з психолого-педагогічною, методичною літературою, виділяючи основні конструктивні ідеї щодо розв'язання означеної проблеми.</p>
2	Фахові	<p>• Когнітивна компетентність Здатність аналізувати стан розвитку певних психічних процесів, явищ, якостей, фізичного та психічного здоров'я особистості, використовуючи знання циклів фундаментальних дисциплін та дисциплін психолого-педагогічної підготовки. Здатність самостійно організовувати та виконувати психолого-педагогічні експериментальні дослідження; описувати, аналізувати та критично оцінювати експериментальні дані; оформляти результати дослідження у вигляді певних корекційних, профілактичних, просвітницьких програм тощо. Здатність шляхом самостійного навчання освоювати нові галузі, використовуючи здобуті психологічні знання.</p> <p>• Операційна компетентність Здатність надавати різну психологічну допомогу, використовуючи знання з психодіагностики, психологічного консультування, психокорекції, реабілітаційної психології, психології конфліктів. Здатність визначати та формулювати певні проблеми; ставити попередні діагнози, уточнювати їх; генерувати ідеї, передбачати результат взаємодії з клієнтом та характер зворотної реакції на свої вимоги; розробляти тренінги, вести супервізії; створювати певні завдання розвивального характеру; здійснювати психологічну експертизу</p> <p>• Організаційна компетентність Здатність організовувати конструктивну взаємодію між психологом та клієнтами, клієнтами між собою; організувати власну діяльність і поведінку під час безпосередньої взаємодії з клієнтом на сеансі і позасесансних заняттях: розподіл робочого часу, інструктування, контроль, дозування навантаження; управляти дискусією, тобто координувати дії та висловлювання учасників взаємодії; організувати дискусії; попереджувати конфліктні ситуації під час суперечки.</p> <p>• Просвітницька компетентність Здатність викликати симпатію, довіру; зацікавлювати; презентувати себе як фахівця, здатного надати кваліфіковану допомогу; формулювати запитання, спонукати до розмірковування; правильно, логічно, однозначно та переконливо висловлюватися; заохочувати, підтримувати, заспокоювати, переконувати, вмотивовувати.</p>

психології) допоможе у становленні практичного психолога як професіонала й особистості, здатної до компетентного надання психологічної допомоги дітям і дорослим. У результаті професійної підготовки за спеціальністю «Практична психологія» в Інституті педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова фахівець з ОКР «бакалавр» може працювати практичним психологом у закладах освіти, на підприємстві та, опанувавши дисципліни спеціалізації «Організаційна психологія» чи «Психологічне консультування», в органах державної влади і управління, в медичних та пенітенціарних закладах.

Професійна підготовка практичного психолога як конкурентоспроможного фахівця ґрунтується на теоретико-методологічному та технологічному концептах.

Основою теоретико-методологічного концепту професійної підготовки практичного психолога вважаємо Педагогічну Конституцію Європи [10], співавтором якої є ректор НПУ імені М.П. Драгоманова **Віктор Петрович Андрущенко** – дійсний член НАПН України, член-кореспондент НАН України, доктор філософських наук, професор. У Педагогічній Конституції Європи (далі – Конституція) визначаються принципи і методологія філософії та політики

процесу підготовки нового вчителя (у нашому розумінні, й практичного психолога) для об'єднаної Європи XXI століття. Підґрунтям освітнього простору в Інституті педагогіки і психології є принципи й педагогічні цінності, викладені в Конституції, зокрема: людиноцентризму, науковості, доступності, системності, практики, індивідуального підходу, творчості, академічної автономії, креативності та інноваційного розвитку (стаття 3.2). Основними педагогічними цінностями є: толерантність, демократія, миролюбство, екологічна безпека, права людини і солідарність, милосердя і совість, відповідальність (стаття 4.4).

Теоретико-методологічний концепт відображає також взаємозв'язок і взаємодію наукових підходів щодо підготовки практичного психолога як конкурентоспроможного фахівця, а саме: контекстного, системного, особистісно орієнтованого, рефлексивно-діяльнісного та аксіологічного [3].

Технологічний концепт професійної підготовки ґрунтується на єдності когнітивної та операційної складових. Реалізація зазначених складових здійснюється на лекційних, семінарських та практичних заняттях та у процесі виробничої психологічної практики. Технологічним підґрунтям кожного заняття є перехід від традиційно-предметного навчання й оцінювання до адаптивно-індивідуального, в основі якого – співпраця студента та викладача, який добре володіє педагогічними прийомами, враховує навчально-пізнавальні можливості і здатності кожної особистості [2]. Основна увага у процесі навчання приділяється професійному оволодінню індивідуальними та груповими психологічними методами, методиками і технологіями здійснення діагностико-корекційної та профілактико-консультативної психологічної допомоги клієнтам щодо збереження їхнього психічного здоров'я і запобігання небажаних явищ у поведінці та розвитку.

Зважаючи на принцип практичної спрямованості навчання, операційна та когнітивна складові підготовки є взаємопов'язаними. Успішну реалізацію зазначених складових професійної підготовки викладач здійснює за допомогою таких методів навчання, як: мікрвикладання, аналіз конкретної ситуації, метод кейсів, супервізії. Вплив цих методів на розвиток мотиваційної, пізнавальної та соціальної сфер особистості практичного психолога розкрито в дослідженнях викладачів кафедри практичної психології (Тетяна Середюк, доцент; Олена Хартман, доцент; Анна Шапошнікова, старший викладач) [3; 8] у межах роботи над загальнокафедральною темою: «Теоретичні та методичні засади підготовки практичного психолога як конкурентоспроможного фахівця». Реалізація когнітивної складової підготовки на семінарських та практичних заняттях спрямована на розвиток у студентів умінь розв'язувати різноманітні завдання професійного характеру, виявляти помилки, яких припускаються практикуючі психологи під час діагностики, консультування, корекції певних психічних процесів,

якостей тощо. Реалізація операційної складової підготовки спрямована на розвиток у студентів умінь застосовувати професійні знання у змодельованому і реальному професійному середовищі: під час виробничої психологічної практики та на семінарських, практичних заняттях, коли роль «клієнтів» виконують студенти (рольові тренінги). Робота викладача спрямована на розвиток у студентів умінь аналізувати непередбачені професійні ситуації, обирати стратегію і тактику взаємодії з групою та окремим клієнтом, прогнозувати можливі результати цієї взаємодії, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, залежність між конкретними фактами, діями та психічними станами клієнтів; доводити і спростовувати, робити правильні висновки, приймати обґрунтовані, раціональні в певній ситуації рішення.

З метою розвитку у студентів рефлексії професійного «Я», досягнення успіху в подальшій професійній кар'єрі застосовується коучинг як метод реконструктивної та підтримуючої психотерапії. На думку Єгора Кучеренка, кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, саме техніки розвивального коучингу дають можливість студенту вийти за межі стереотипного мислення та вирішити у такий спосіб хронічні проблеми (щодо відсутності особистісної перспективи, невідповідності професійних інтересів соціальним стандартам успішної кар'єри тощо) [5]. Крім вирішення нагальних проблем, розвивальний коучинг дозволяє студенту самостійно вибудовувати модель професійного майбутнього і визначити чіткі завдання у своєму професійному становленні на етапі фахового навчання. У розвивальному коучинзі застосовують техніку відкритих запитань, яка спрямована на подолання особистісних обмежень та сприяє ширшому усвідомленню потенційних можливостей студента, його справжніх бажань, цілей та способів їх досягнення.

Застосування відкритих запитань, на думку Є.В. Кучеренка, сприяє активізації мислення студентів щодо їхніх професійних якостей, поставлених цілей, об'єктивних та суб'єктивних способів їх досягнення, осмислення додаткових можливостей особистісного потенціалу для професійної самореалізації (наприклад, тих умінь і навичок, які можуть сприяти творчій та успішній професійній діяльності, але безпосередньо не стосуються роботи психологом) тощо [5]. Тому розвивальний коучинг дає можливість студенту розширити його професійну свідомість і здійснити професійне самовизначення з новим, альтернативним змістом і навіть світоглядом.

Наприклад, на семінарських та практичних заняттях курсів «Введення у професію», «Тренінг особистісного зростання» можна організувати роботу із студентами щодо розв'язування проблемних питань. Наводимо запитання, запропоновані Є.В. Кучеренком [там само].

– Яка Ваша професійна мета? Сформулюйте її чітко та зрозуміло для себе.

– Якою Ви її уявляєте? Опишіть мету в образах, Ваших відчуттях та діях. Надайте образу Вашої мети максимальної яскравості та деталізуйте всі його ознаки.

– Який смисл має для Вас ця мета? Якими переконаннями та цінностями Ви керувалися, коли ставили її перед собою?

– Що Ви будете робити, аби досягнути поставленої мети? Запишіть покроково додаткові цілі, детально опишіть їх як етапи досягнення професійної мети.

– Позначте на Вашій лінії терміни досягнення додаткових цілей. Тепер позначте час, коли Ви досягнете професійної мети (не варто допускати формулювання «коли Ваша професійна мета буде досягнута»).

Примітка. Викладач пропонує студентам намалявати у блокнотах горизонтальну або вертикальну лінію. Позначити на ній теперішній момент відліку часу – сьогоднішню дату. Це початкова точка на шляху до здійснення Вашої професійної мрії – точка нуль.

– Звідки Ви будете знати, що рухаєтесь у правильному напрямі, досягаючи мети? Що Ви будете відчувати, бачити та чути в процесі реалізації кожного з етапів?

– Які труднощі можуть постати на шляху досягнення Вашої мети? Як Ви будете на них реагувати? Як плануєте їх подолати?

– Коли Ви зрозумієте, що вже досягли поставленої мети? Що Ви будете відчувати, чути та бачити, коли досягнете її?

– Чого Ви можете навчитися, відповідаючи на ці запитання та виконуючи завдання?

На заняттях професійно орієнтованих курсів: «Основи психологічного консультування та психокорекції» та «Основи психотерапії», на думку Є.В. Кучеренка, доцільно застосовувати метод дидактичного психосинтезу. Застосування на заняттях методу дидактичного психосинтезу дає змогу викладачеві сформувати у студентів адекватні уявлення про себе в світлі майбутньої діяльності та на власному досвіді перевірити рівень саморегуляції поведінки й емоційного благополуччя в процесі виконання проблемних завдань, що моделюють ситуацію надання психологічної допомоги іншим людям [там само]. На думку Юлії Приходько [11], доктора психологічних наук, професора кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, застосування на заняттях методу дидактичного психосинтезу допомагає викладачеві розвинути у студентів уміння цілісно ідентифікувати себе з різними типами професії психолога: з практиком, дослідником чи викладачем [11, с. 10–11].

Використання на заняттях у тандемі методів розвивального коучингу та дидактичного психосинтезу сприяє розвитку у студентів фахової само-рефлексії, особистісної саморегуляції, професійного

цілепокладання, здатності до професійної ідентифікації та самовизначення, гармонізації професійно-значущих якостей майбутнього фахівця [6, с. 108–118].

З метою розвитку в студентів дослідницької та когнітивної компетентності Інна Лапченко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, пропонує на заняттях з «етнічної психології» ознайомлювати майбутніх фахівців з двома підходами – *emic* та *etic* щодо використання емпіричних методів в етнопсихологічних дослідженнях. Оволодіння зазначеними підходами допоможе студентам враховувати внутрішньо-етнічні та міжкультурні особливості проведення етнопсихологічних експериментальних досліджень. У межах індивідуального науково-дослідного завдання науковець пропонує студентам розробити орієнтовну методикку власного емпіричного дослідження, яке вони хотіли б провести з обґрунтованим вибором необхідного комплексу методів та методик із застосуванням *emic*- або *etic*-підходу, а можливо і поєднавши ці підходи [7].

На заняттях курсів «Основи психологічного консультування та психокорекції» та «Основи психотерапії» на думку Інни Томаржевської, кандидата психологічних наук, доцента кафедри практичної психології Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, важливо розвивати в студентів толерантність та емпатію як професійно важливі якості практичного психолога. Для цього, вважає дослідниця, важливо застосовувати ігрове моделювання як метод навчання [13]. У процесі впровадження зазначеного методу у навчальний процес студенти вчать модельювати як професійне середовище, так і певні об'єкти, процеси, механізми. Саме професійна взаємодія в змодельованому середовищі допомагає розвинути у студентів означені якості.

З метою розвитку в студентів комунікативної компетентності, відповідальності за обрані рішення важливо, на думку Ірини Овдієнко, кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, використовувати на заняттях ділові ігри. На практичних заняттях курсу «Тренінг особистісного зростання» вона пропонує впроваджувати в навчальний процес такі ігри: «Контраргументи», «Знайди одностумців», «Діра лихоліття», «Рекламний ролик» та інші [9].

Успіх у професійній кар'єрі практичного психолога значною мірою залежить від наявності професійних умінь вирішувати внутрішні проблеми (свої та клієнтів), нівелювати психологічні затиски, здійснювати особистісну корекцію глибинного спрямування, яка забезпечила б гармонізацію особистості майбутнього практичного психолога в єдності свідомих і несвідомих аспектів його психіки. Формування й розвиток у студентів означених умінь забезпечується за допомогою методу активного соціально-психологічного навчання (АСПН),

який розробила Тамара Яценко, дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії глибинної психокорекції Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

На думку вченої, у методі АСПН інтегруються глибиннопсихологічні знання, які сприяють особистісній психокорекції майбутніх психологів, та, водночас, засвоюється інструментарій практичної психокорекційної роботи. Глибинне пізнання психіки за методом АСПН передбачає розкриття функціональних особливостей несвідомої сфери в їх узгодженості зі свідомою сферою. Застосування вказаного методу в навчальному процесі допомагає розвинути адаптованість практичного психолога до професійної діяльності [14]. Особистісна психокорекція засобами активного соціально-психологічного навчання (АСПН) у межах психодинамічної теорії, на думку Т.С. Яценко [14], дає змогу студентам шляхом глибинного аналізу цілісних явищ психіки ефективно відкоригувати власну особистість у єдності з опануванням ними професійним інструментарієм роботи.

Практичним інструментарієм цього методу є техніка аналізу комплексу психомалюнків, застосування якої допомагає студентам цілісно пізнати психіку (свою та клієнта) в її свідомих та несвідомих виявах, запобігти роздвоєнню несвідомих та свідомих психічних процесів. З метою формування у студентів інтегрованих знань з основ психодіагностики, психологічного консультування та психокорекції важливо на практичних заняттях з відповідних курсів застосовувати техніку аналізу комплексу психомалюнків у межах рольового тренінгу. Кожний малюнок, на думку Т.С. Яценко, має психодіагностичну та психокорекційну спроможність [там само]. У роботі з малюнковим матеріалом психодіагностичні висновки будуються як на матеріалі аналізу кожного конкретного малюнка, так і на цілісному аналізі серії малюнків. Тому є сенс наголосити на порційності надходження інформації, яка має психокорекційний ефект. Аналіз кожного малюнка здійснюється у взаємодії з автором, причому авторський текст набуває такого самого значення, як і малюнок, оскільки автор акцентує на сприйнятті кольору, цінності символу і його значення. Авторський текст – невід’ємна складова в роботі з графічною продукцією, адже саме вербалізовані автором уявлення, коментарі щодо зображуваного дозволяють рухатися в розумінні сенсу малюнка, в розкритті його завуальованого змісту, на початку непомітного для автора [там само]. Юлія Святенко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології Інституту педагогіки і психології НПУ імені М.П. Драгоманова, дослідила специфіку пізнання регресії особистості засобами глибинної психокорекції, використовуючи техніку аналізу комплексу психомалюнків [12].

Позааудиторна робота зі студентами спеціальності «Практична психологія» в Інституті педагогіки

і психології зорієнтована на особистісне професійне зростання кожного студента, формування загальної та професійної культури, готовності до ефективного надання психологічної допомоги клієнтові. Студенти беруть активну участь у роботі психологічного клубу «Перспектива», який очолює старший викладач кафедри практичної психології Оксана Затворнюк. До роботи залучаються фахівці у галузі психології, працівники соціальних і психологічних служб, різних галузей психотерапії. Основне призначення Клубу, на думку Оксани Затворнюк, – формування у майбутніх фахівців здатності аналітично мислити, визначати цілі, успішно діяти у професійних ситуаціях [4].

З огляду на зазначене, наголосимо: професійна підготовка практичного психолога в Інституті педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова спрямована, передусім, на становлення висококваліфікованого фахівця, мобільного, активного, творчого, спроможного до фахового розвитку та власного неперервного саморозвитку в умовах приєднання України до Болонського процесу, Європейської інтеграції.

Література

1. Андрущенко В.П. Наукове проектування інноваційних та альтернативних систем вищої освіти: зб. матер. до Всеукраїнської наук.-практичн. конф. (11–12 травня 2000 р.) / В.П. Андрущенко та ін. (ред.) / Інститут вищої освіти АПН України, Тернопільська академія народного господарства. – Т.: Економічна думка, 2000. – С.18.
2. Бондар В.І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя / В.І. Бондар, І.М. Шапошнікова // Рідна школа – 2013. – №11. – С. 36–42.
3. Бондар В.І. Методологічні та психодідактичні засади підготовки практичного психолога в умовах університетської освіти / В.І. Бондар, О.Я. Митник, А.С. Шапошнікова // Наукові записки: [збірник наукових статей] / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова; за ред. Л.Л. Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – Випуск СХІІІ (113). – с. 5–19.
4. Затворнюк О.М. Формування професійної компетентності майбутніх психологів у позааудиторній діяльності // Рідна школа. – 2013. – №11. – С. 62–65.
5. Кучеренко Є.В. Професійне самовизначення майбутнього психолога: теорія і практика: навчально-методичний посібник / Є.В. Кучеренко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. – 192 с.
6. Кучеренко Є.В. Інтегративні методи психосинтезу особистості: [навчальний посібник] / Єгор Валерійович Кучеренко. – Ужгород: ФОП Бреза А.Е., 2013. – 120 с.
7. Лапченко І.О. Прояви національної ідентичності у студентів-психологів / І.О. Лапченко // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість: Зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 12–13 травня 2005 р.; У 6-ти т. / Редкол.: Тимошенко І.І. (відп. ред.) та ін. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – Т. 4. – С. 262–264.

8. *Митник О.Я.* Формування професійної компетентності практичного психолога у процесі навчання у педагогічному ВНЗ / О.Я. Митник, О.Ю. Хартман, Т.В. Середюк // *Горизонти освіти.* – 2014. – №1. – с. 59–67.
9. *Овдїєнко І.М.* Зміст і структура семінару-тренінгу «Психологічна підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до взаємодії зі шкільною психологічною службою» / І.М. Овдїєнко // *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. С.Д. Максименка. – Т.1. – Ч. 24. – К.: А.С.К., 2009. – С. 82–87.
10. *Педагогічна конституція Європи.* – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://pedagog-mo.ru/docs/articles/documents>
11. *Приходько Ю.О.* Практична психологія: введення в професію: [навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів] / Юлія Олексіївна Приходько. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 180 с.
12. *Святенко Ю.О.* Пізнання феномену регресії засобами глибинної корекції / Ю.О. Святенко // *Вісник інституту розвитку дитини.* Вип. 20. Серія: Філософія, педагогіка, психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – С. 165–171.
13. *Томаржевська І.В.* Теоретичний аналіз проблеми розвитку толерантності особистості психолога в процесі професійної підготовки / І.В. Томаржевська // *Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції.* – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 42–44.
14. *Яценко Т.С.* Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика: навч. посіб. / Тамара Семенівна Яценко. – К.: Вища школа, 2006. – 382 с.

Анотації

Володимир БОНДАР, Олександр МИТНИК **Професійна підготовка практичного психолога в НПУ імені М.П. Драгоманова: зміст і основні напрями**

У статті розкрито досягнення професорсько-викладацького складу Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова щодо формування особистості практичного психолога як конкурентоспроможного фахівця у процесі професійної підготовки. Презентовано зміст загальних та фахових компетентностей, які необхідно розвинути в студентів у процесі навчання; охарактеризовано механізми застосування на заняттях таких методів, як мікрорекламання, аналіз конкретної ситуації, метод кейсів, супервізія, ігрове моделювання, розвивальний коучинг та дидактичний психосинтез; представлено засоби активного соціально-психологічного навчання, зокрема техніку аналізу комплексу психомалюнків.

Ключові слова: конкурентоспроможний практичний психолог, загальні компетентності, фахові компетентності, Педагогічна Конституція Європи, методи ігрового моделювання, розвивального коучингу, дидактичного психосинтезу; активне

соціально-психологічне навчання; комплекс психомалюнків.

Владимир БОНДАРЬ, Александр МИТНИК **Профессиональная подготовка практического психолога в НПУ имени М.П. Драгоманова: содержание и основные направления**

В статье раскрыты достижения профессорско-преподавательского состава Института педагогики и психологии Национального педагогического университета имени М.П. Драгоманова по формированию личности психолога как конкурентоспособного специалиста в процессе профессиональной подготовки. Представлено содержание общих и профессиональных компетенций, которые важно развить у студентов в процессе обучения; охарактеризованы механизмы применения на занятиях таких методов, как микропреподавание, анализ конкретной ситуации, метод кейсов, супервизия, игровое моделирование, развивающий коучинг и дидактический психосинтез; представлены средства активного социально-психологического обучения, в частности, технику анализа комплекса психорисунков.

Ключевые слова: конкурентоспособный практический психолог, общие компетентности, профессиональные компетентности, Педагогическая Конституция Европы, методы игрового моделирования, развивающего коучинг, дидактический психосинтез; активное социально-психологическое обучение; комплекс психорисунков.

Volodymyr BONDAR, Oleksandr MYTNYK **Professional preparation of practical psychologist at the Dragomanov National Pedagogical University: content and main directions**

The article disclose the achievements of the professorial-teaching staff of the Institute of Pedagogy and Psychology of the National Pedagogical Dragomanov University on the formation of the personality of the psychologist as a competitive specialist in the process of training. Shows the contents of general and professional competencies that are important to develop for the students in the learning process; characterize the mechanism of the application in the classroom such techniques as: microteaching, case study method, supervision, game modeling, the developing coaching and the psycho didactic; represented by means of active social-psychological training, in particular, the technique of analysis of the complex of psychodrawings.

Keywords: competitive practicing psychologist, general competence, professional competence, Pedagogical European Constitution, methods: game modeling, developing coaching, psycho didactic; active social and psychological training; the complex of psychodrawings.